

วงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ : การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยดนตรี

Chiang Mai Music Volunteers : Strengthening community by music.

อัจฉรา อุ่นใจ¹, นรเศรษฐ์ อุตาการ²

Atchara Ounjai, Norraseth Udakarn

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ : การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยดนตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอที่มา กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมของวงดนตรีจิตอาสาและข้อมูลการก่อตั้งวง การน้อมนำพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มาเป็นแนวทางปฏิบัติหลักในการดำเนินกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนที่ตนอยู่อาศัย อีกทั้งยังขยายโอกาสให้แก่เยาวชนที่ขาดโอกาสในการเรียนดนตรี ให้มีความรู้และมีความสามารถในการต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้เพื่อนำไปประกอบอาชีพด้านดนตรีในอนาคต ปราศจากข้อจำกัดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเชื้อชาติ กิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจโดยยึดหลักของความเป็นจิตอาสา ประกอบกับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนเพื่อเติมเต็มในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ เครื่องดนตรีและด้านการเรียนการสอนทักษะของวง ซึ่งประกอบไปด้วยนักดนตรีอาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักเรียน นักศึกษาดนตรี ข้าราชการ ซึ่งทุกคนมาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ วงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” จึงเกิดขึ้นมาได้ไม่ใช่เพียงแค่การอาสาเท่านั้น แต่เป็นการอาสาที่มาจากจิตสำนึกของสมาชิกวงทุกคนที่พร้อมจะแบ่งปันและช่วยเหลือชุมชนและสังคมเมืองเชียงใหม่ให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วงดนตรีจิตอาสาพระราชทาน / เชียงใหม่ / การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

Abstract

The Royal Project of Music Volunteers, Chiangmai – Strengthening the community with music. The objective of this article is to demonstrate the origin, process and activities of the Royal Project of Music Volunteers. The information around the program origin is discussed along with how the King Rama X's guidance has become a streamline of its main practices. The program's activities help develop the community where it sits and extend the support to the young and disadvantaged people. For those lacking opportunities to

¹อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

²อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

learn music, this can provide future possibilities in music career without any financial, social and ethnic limitations. All activities are voluntarily run and participated by the program's members. The program has also received excellent supports from many institutes and individuals, including the practice venue, instruments as well as the musical expertise for the band. Some of the individual experts are university lecturers, music students, professional musicians and government officials. The Royal Project of Music Voluntaries has therefore been formed with the intent that 'we do good deed with our hearts'. As such, the project is originated not only because of the voluntaries of all members but also their willingness to share, making Chiangmai a sustainable quality and happy community.

Keyword: The Royal Project of Music Voluntaries; Chiangmai; strengthening the community with music

บทนำ

ดนตรี เป็นสิ่งมหัศจรรย์หนึ่งที่มีมนุษย์สามารถสร้างขึ้น โดยไม่มีชนกลุ่มใดในโลกที่จะดำเนินชีวิตโดยปราศจากซึ่งเสียงดนตรี แม้ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างก้าวไกล มีการคิดค้นหุ่นยนต์และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ซึ่งถูกนำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง แต่ดนตรียังคงเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ยังคงสร้างความแตกต่างและแสดงถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่แท้จริงของมนุษย์ที่ต่างจากการสร้างสรรค์ที่เกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประกอบกับแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างและขยายโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งจะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาและผลักดันประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งแม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างและเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่มาก กลุ่มคนที่รักในการเล่นดนตรีจากทุกสาขาอาชีพ รวมถึงครู อาจารย์ และบุคลากรในสายงานดนตรี จึงมีความคิดที่จะก่อตั้งวงดนตรีจิตอาสาเพื่อชุมชนขึ้น จากแนวคิด “การเล่นดนตรีในยามว่าง” ได้ขยายไปสู่การเริ่มโครงการดนตรีเพื่อชุมชนขึ้น โดยสมาชิกกลุ่มก่อตั้งมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่าคงจะเป็นการดีกว่าการมาเล่นดนตรีร่วมกันของกลุ่มคนที่รักดนตรีนี้จะขยายไปสู่ชุมชนของผู้คนที่มีความแตกต่าง ท่ามกลางสังคมในปัจจุบันที่ผู้คนมีช่องว่างระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างระหว่างวัย ช่องว่างทางเศรษฐกิจ ช่องว่างทางสถานะแวดล้อม ช่องว่างในด้านโอกาส รวมถึงความขัดแย้งทางความคิดในเรื่องต่างๆ ที่เป็นต้นเหตุนำมาซึ่งปัญหาในสังคม ด้วยแนวความคิดการนำดนตรีเข้ามาเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์ภาพในการเชื่อมมิตรภาพระหว่างผู้คน

จากเหตุผลข้างต้นจึงกลายเป็นที่มาของการก่อตั้งวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้ข้อกำหนด กระบวนการ และแนวคิดดังต่อไปนี้

1. จิตอาสาคืออะไร

คำว่า “จิต” หมายถึงจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด คำว่า “อาสา” หมายถึงการลงมือทำสิ่งใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้อื่นด้วยความสมัครใจและเต็มใจโดยมิได้มีผู้ใดบังคับ ดังนั้นเมื่อรวม 2 คำนี้เข้าด้วยกันคำว่า “จิตอาสา” จึงมีความหมายรวมถึงการรู้สึกสำนึกคิดในการกระทำความดีที่เป็นการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่ด้วยการให้ทานให้เงิน แต่หากเป็นการสละเวลา และลงแรงเข้าช่วยโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนด้วยใจเป็นสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

2. การก่อตั้งวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่

ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงห่วงใยและทรงคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นสำคัญและพระองค์ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทำให้ประเทศชาติ มั่นคง เป็นปึกแผ่น มีความรัก ความสามัคคีและประชาชน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยมีพระราชปณิธานที่จะสืบสานรักษา ต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวทางพระราชดำริต่างๆ ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดโครงการจิตอาสาขึ้นในครั้งแรกเมื่อวันพุธที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2560 ณ โรงเรียนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยมีพระราชโอรส ให้เริ่มทำจากจุดเล็กไปสู่โครงการใหญ่ โดยเริ่มจากโครงการง่ายๆ เช่น การดูแลรักษากำแพงและบริเวณบ้านของตนเองให้สะอาดก่อน แล้วจึงขยายไปสู่การทำโครงการเพื่อชุมชนและส่วนรวม จึงเกิดโครงการ “จิตอาสา เราทำความดีด้วยหัวใจ” อย่างเป็นรูปธรรมนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ณ วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 กลุ่มคนซึ่งรักในเสียงดนตรี 8 คน ซึ่งประกอบไปด้วยนักธุรกิจ นักดนตรีอาชีพ ครูสอนดนตรี อาจารย์และพนักงานมหาวิทยาลัยและนักดนตรีสมัครเล่น ได้ประชุมหารือกันเพื่อจัดตั้งวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่โดยน้อมนำหลัก “จิตอาสา เราทำความดี ด้วยหัวใจ” มาเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน สมาชิกผู้ก่อตั้งได้พูดคุยกันถึงเรื่องการรวบรวมผู้คนที่มีความสามารถทางดนตรีมาร่วมเล่นดนตรีด้วยกันโดยกลุ่มเป้าหมายแรกที่นึกถึงคือกลุ่มวัยกลางคนไปจนถึงผู้สูงอายุ ด้วยเพราะบุคคลกลุ่มนี้เริ่มเข้าสู่วัยเกษียณ ซึ่งปลดภาระ และมีความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจได้และจากหน้าที่การงานได้มากขึ้น และที่สำคัญคือมีเวลาว่างมากขึ้น เมื่อได้ข้อสรุปจากการประชุมที่เป็นรูปธรรม กลุ่มผู้ก่อตั้งจึงเริ่มต้นโครงการด้วยการเลือกใช้สื่อออนไลน์ผ่านทางเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์โครงการ รวมถึงจัดตั้งกลุ่มไลน์เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในวงและเชิญบุคคลเป้าหมายเข้าร่วมเป็นสมาชิก ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคุณพรฤดี พุทธิศรี ประธานสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ ในเรื่องการประสานหาสถานที่เพื่อดำเนินโครงการ ในที่สุดจึงได้รับการอนุเคราะห์สถานที่จากคุณมานิตย์ ชันทสีมา ผู้ดูแลพุทธสถานเชียงใหม่ ได้อนุญาตให้วงอาสาเชียงใหม่สามารถใช้พื้นที่ชั้น 2 ณ อาคารพุทธสถานเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนท่าแพ ตำบลช้างม่อยในการฝึกซ้อมนับแต่นั้นมา โดยมีกำหนดเวลาการซ้อมดนตรีร่วมกันในทุกวันศุกร์ และวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 17.00 -19.00 น. การนัดซ้อมครั้งแรกได้เกิดขึ้นในอีก 1 สัปดาห์ต่อมา

3. โครงการสอนดนตรีสู่ชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น นอกเหนือจากการรวมตัวเพื่อเล่นดนตรีร่วมกันในยามว่าง ยังมีอีกหนึ่งภารกิจสำคัญและเป็นหัวใจหลัก นั่นคือโครงการสอนดนตรีแก่ชุมชน กลุ่มสมาชิกจิตอาสาได้มีการประชุมและมุ่งเป้าไปที่เยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ขาดโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อเป็นการสร้างความเท่าเทียมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการขยายโอกาสเพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมในด้านการศึกษา ตอบรรณแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างระเบียบวินัย และจิตสาธารณะให้แก่ประชาชน ด้วยหลักการที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งดำเนินการตามหลักการพัฒนาชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน คือ การนำกระบวนการพัฒนาชุมชน มาปรับใช้ในการดำเนินงาน

กระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงคนและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบหรือเป็นขั้นตอนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นักพัฒนาชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชุมชน และนำไปใช้ให้เกิดการพัฒนาชุมชนขึ้นให้ได้

กระบวนการพัฒนาชุมชน อาจแบ่งได้เป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้ การศึกษาชุมชน หรือชุมชนศึกษา การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน การวางแผนปัญหาในลักษณะของโครงการ การพิจารณาวิธีดำเนินงาน การดำเนินงาน การประเมินผลงาน การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายแรกลงไปที่กลุ่มเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่เป็นอันดับแรก เพื่อให้ง่ายกับการจัดการและง่ายสำหรับนักเรียนในการเดินทางมาเรียนในโครงการ จากนั้นจึงจัดทำจดหมายชี้แจงรายละเอียด และจุดประสงค์ของโครงการเรียนดนตรีที่ไม่มีค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งส่งใบสมัครไปยังโรงเรียนเทศบาลในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในเบื้องต้นประกอบด้วยโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด โรงเรียนเทศบาลวัดศรีดอนชัย โรงเรียนเทศบาลวัดพุกช้าง โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง และโรงเรียนเทศบาลวัดหนองป่าครั่ง ในรุ่นแรกของการรับสมัคร มีนักเรียนตอบรับเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 40 คน มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เฉลี่ยอายุโดยประมาณ 12-16 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 ซึ่งประกอบไปด้วยเยาวชนไทย เยาวชนชนเผ่า รวมถึงเยาวชนที่ไร้สัญชาติ การเรียนการสอนชั่วโมงแรกได้เริ่มขึ้นในวันที่ 18 สิงหาคม 2561

ภาพที่ 1 การเรียนการสอนเยาวชน วงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่

4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหลักในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีประชากรประมาณ 1,800,000 คน ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศไทย จากปัญหาที่มีเช่นเดียวกับเมืองใหญ่ๆ ทัวไปในเรื่องของสังคมและความเป็นอยู่ สมาชิกกลุ่มได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้รวมกลุ่มคนที่มีใจรักทางด้านดนตรีขึ้น เพื่ออาสาที่จะนำเอาดนตรีเป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงชุมชน ช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาในแต่ละจุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยมีแนวคิดว่าดนตรีเป็นภาษาสากลที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้โดยง่าย โดยไม่จำกัดเพศ วัยวุฒิ คุณวุฒิ ฐานะทางสังคม รวมถึงเชื้อชาติ อีกทั้งทีมคณะทำงานยังได้ดำเนินกิจกรรมตามหลักการพัฒนาชุมชนและการขยายโอกาสทางการศึกษาดนตรีสู่ชุมชน ซึ่งจัดเป็นวิชาที่สามารถนำไปต่อยอดในการสร้างเป็นอาชีพมาเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรม ทั้งการเรียนการสอน และการใช้ดนตรีเป็นกิจกรรมหลักในการบ่มเพาะความรับผิดชอบ ความมีวินัยและความมีจิตสาธารณะเป็นสำคัญ

โดยช่วงแรกจะมุ่งเน้นไปที่เยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่ขาดโอกาสที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์ศาสตร์และศิลปะทางด้านดนตรี ไม่ว่าจะเป็นดนตรีสากล ดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้านและดนตรีประเภทอื่น เพื่อให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งต่อตนเองและสังคมในอนาคต ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดของจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2564 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์เมืองเชียงใหม่ไว้ว่า “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (The City of Life and Prosperity) โดยมีการตั้งเป้าประสงค์ในการดำเนินการเพื่อ สร้างสังคมที่น่าอยู่และประชาชนจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งนำมาซึ่งการกำหนดหลักกลยุทธ์ 6 ประเด็น คือ ประเด็นแรก พัฒนาสู่ศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาคด้วยความเป็นเลิศด้านการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเด็นที่ 2 ส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีศักยภาพรวมกับเครือข่ายด้านวัฒนธรรมทุกระดับ ประเด็นที่ 3 ส่งเสริมคุณธรรม จิตสาธารณะและประชาธิปไตย ประเด็นที่ 4 เสริมสร้างความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ประเด็นที่ 5 พัฒนาคุณภาพคนและสุขภาวะให้เหมาะสมตามช่วงวัยและความหลากหลายของประชากร และประเด็นสุดท้ายลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากเหตุผลข้างต้นจึงส่งผลให้กิจกรรมวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ได้ยกระดับขึ้นไปสู่โครงการที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสนองพระราชโอรชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสา พระราชทานตามแนวทางพระราชดำริ จึงได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว ตั้งแต่เริ่มกิจกรรมโดยประสานหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนการดำเนินการตามความเหมาะสมตลอดมา ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้รับการตอบสนองจากประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องด้วยดีเสมอมา

ต่อมาทางศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวทางพระราชดำริได้เล็งเห็นถึงความตั้งใจและจุดประสงค์การก่อตั้งวงดนตรีจิตอาสา ตามโครงการจิตอาสาพระราชทาน “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันโดยมิได้หวังสิ่งตอบแทน และมุ่งหวังเพื่อใช้ดนตรีเป็นสื่อในการพัฒนาเยาวชนทั้งในด้านทักษะความรู้รวมถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จึงจัดให้สมาชิกกลุ่มดนตรีอาสาเชียงใหม่ได้เข้าร่วมพิธีรับสิ่งของพระราชทาน หมวกและผ้าพันคอจิตอาสา จากนายศุภชัย เอี่ยมสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานพิธีรับสิ่งของพระราชทานหมวกและผ้าพันคอจิตอาสาแก่นักดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ ตามโครงการ “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” จำนวน 78 คน เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้บทบาทของกลุ่มดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่เปลี่ยนสถานะเป็นวงดนตรีจิตอาสา พระราชทาน เชียงใหม่ “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” โดยสมบูรณ์

ภาพที่ 2 พิธีรับสิ่งของพระราชทาน หมวกและผ้าพันคอจิตอาสา

หลังจากนั้นกิจกรรมที่ถือว่าเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของกิจกรรมวงดนตรีจิตอาสาพระราชทานเชียงใหม่ในด้านการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและการขยายโอกาสทางการศึกษาด้านดนตรี สืบเนื่องมาจากศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวทางพระราชดำริ ได้มีแนวคิดเพื่อเป็นการเผยแพร่การดำเนินกิจกรรมวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จัก และสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จึงให้โอกาสแก่วงจิตอาสาให้เข้าร่วมกิจกรรมบรรเลงดนตรีในงานอุ่นไอรักคลายความหนาว สายน้ำแห่งรัตนโกสินทร์ ที่จัดขึ้นในวันที่ 26–28 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ เวทีสนามเสือป่า ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการดูแลในการเดินทาง ที่พัก และอาหาร

จากหลายภาคส่วนดังนี้ สำนักพระราชวัง กองทัพบก กองทัพอากาศ กรมดุริยางค์ทหารบก และกรมการขนส่งทหารบก

ภาพที่ 3 การเดินทางไปร่วมแสดงงานอุ่นไอรักคลายความหนาว สายน้ำแห่งรัตนโกสินทร์

ยิ่งไปกว่านั้น จากการเดินทางไปร่วมการแสดง เยาวชนสมาชิกของวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่ยังได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมชมการเรียนการสอนดนตรี ที่กรมดุริยางค์ทหารบก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนจากที่ห่างไกลได้มีโอกาสเรียนรู้และเปิดโอกาสในการสร้างแรงบันดาลใจ ในการประกอบอาชีพด้านดนตรี โดยภายหลังจากการเยี่ยมชม วงจิตอาสาได้รับโอกาสในการฟังการบรรยายแนะนำในเรื่องการเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบเข้าคัดเลือกเป็นนักเรียนดุริยางค์ทหารบกอีกด้วย ถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางการศึกษา และอาชีพให้กับเด็กหลายๆ คน ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีสมาชิกของวงที่สามารถสอบผ่านการคัดเลือก และได้เข้าเรียนเป็นนักเรียนดุริยางค์ทหารบกในปีการศึกษา 2562 ที่ผ่านมา และในปีการศึกษา 2564 ที่จะถึงนี้ ยังมีนักเรียนในโครงการอีกหลายคนที่มีความสนใจ และเตรียมตัวเพื่อการสอบในสนามนี้ด้วยเช่นกัน ถือเป็นหนึ่งในก้าวของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและความมั่นคงทางการศึกษาและอาชีพให้แก่เยาวชนในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 4 กิจกรรมแนะแนวจากโรงเรียนดุริยางค์กองทัพบก

ภาพที่ 5 การแสดงดนตรีที่งานอุ่นไอรักคลายความหนาว สายน้ำแห่งรัตนโกสินทร์

5. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

5.1 จำนวนของนักเรียนที่ลดลง

ด้วยทักษะและความสามารถทางดนตรีที่มี ทีมครูผู้สอนจึงมีความเห็นตรงกันว่าดนตรีที่ได้แต่เล่นเป็นเพียงแค่การเล่นดนตรีเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่หากจะเล่นดนตรีให้มีความยั่งยืนและสามารถนำไปต่อยอดในองค์ความรู้ได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การเรียนดนตรีที่ดีจะต้องเป็นการเรียนดนตรีด้วยความเข้าใจในหลักของทักษะการเล่นและความรู้ทางทฤษฎีอย่างถ่องแท้ เพื่อไม่ให้เป็นการลงแรงที่สูญเปล่า นักเรียนจำเป็นต้องมีความตั้งใจ ต้องอ่านโน้ตได้และปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องในเรื่องของเทคนิคอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาในข้างต้น ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถทางดนตรีต่อไปในอนาคต นักเรียนทั้งหมดในโครงการจึงถูกกำหนดให้ต้องเรียนภาคทฤษฎีดนตรีเพื่อฝึกการอ่านโน้ต ฝึกการเข้าจังหวะพร้อมๆ กับการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างจริงจัง ซึ่งในขั้นนี้ถือเป็นการฝึกความอดทน ความมีวินัยและสมาธิที่แน่วแน่ของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเห็นได้ชัด นี่คือการต้นเหตุของปัญหาข้อที่ 1 ที่ได้พบเจอ เมื่อเวลาผ่านไปเพียง 1 เดือนครึ่งของการเรียนการสอน ในที่สุดจากเยาวชน 40 คน เหลือผู้สนใจเพียง 20 คนเท่านั้นที่ยังมีความอดทนและพร้อมไปต่อกับโครงการ

5.2 ปัญหาและภาระภายในครอบครัว

อย่างไรก็ตามสาเหตุการลาออกของเด็กไม่ใช่เป็นเพราะสาเหตุในเบื้องต้นที่กล่าวมาเท่านั้น หากแต่ยังมีปัญหาและสถานะที่เกิดภายในของครอบครัว อาทิเช่น บางคนจำเป็นต้องไปทำงานหลังเลิกจากโรงเรียนเพื่อหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว บางคนต้องช่วยผู้ปกครองดูแลพี่น้องในขณะที่ผู้ปกครองต้องไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น

5.3 ปัญหาในเรื่องเวลาการจัดการเรียนการสอนระหว่างครูผู้สอน

ความพร้อมในเรื่องของเวลาที่ไม่ตรงกับการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น บางคนผู้ปกครองเป็นห่วงในเรื่องของการเดินทางกลับบ้านหลังเลิกซ้อมดนตรี เพราะการเวลาในการเรียนและซ้อมจัดขึ้นในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลาประมาณ 16:00–20:00 น. ซึ่งจำเป็นต้องเป็นช่วงเย็นหลัง

เล็กงานของกลุ่มสมาชิกครู เพราะครูที่อยู่ในโครงการมีภาระงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกันกับเด็กๆ ที่บางคนต้องใช้เวลาหลังโรงเรียนเลิกในการทำภารกิจดังข้อ 4.2 เช่นกัน หรือบางครอบครัวอาจเป็นปัญหาภายในครอบครัว เช่นปัญหาเรื่องที่พักอาศัยที่อยู่ไกลออกจากตัวเมือง บางครั้งนักเรียนต้องอาศัยรถประจำทาง แต่รถประจำทางเหล่านั้นจะมีรถเที่ยวสุดท้ายที่หมดก่อนเวลาการเรียนการสอน และบางคนขับมอเตอร์ไซด์กลับบ้านเองหลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นเวลาที่มืดค่ำแล้ว ผู้ปกครองก็จะเป็นห่วงในการเดินทาง ปัญหาที่กล่าวมาทำให้เด็กไม่สามารถอยู่เรียนได้จนจบชั่วโมงเรียน การแก้ปัญหาที่สามารถทำได้ในเบื้องต้นคือการเปิดสถานที่ให้กับเด็กได้เข้ามาฝึกซ้อมเพิ่มเติมในวันเวลาที่สะดวกกับทั้งครูและนักเรียน

5.4 ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรครู

ปัญหาด้านบุคลากรก็เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดกับวงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่เช่นกัน อย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้นในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถูกจัดวางไว้ในช่วงเวลา 16.00–19.00 น. ของวันธรรมดา และ 9.00 – 15.00 ของวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งทำให้กลายเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ของครูสอนดนตรี เพราะโดยปกติในช่วงเวลานี้ก็จะเป็นเวลาเดียวกันที่เป็นเวลาทำงานปกติของครูสอนดนตรีทุกๆ ไปเช่นกัน จึงทำให้ในช่วงแรกนี้เป็นการรับภาระเต็ม ๆ ของกลุ่มสมาชิกครูผู้ก่อตั้งต้องรับผิดชอบภาระที่ค่อนข้างหนักพอสมควร แต่ถือเป็นความโชคดีที่ในกลุ่มสมาชิกครูที่เป็นหลักยังสามารถยืดหยุ่นเวลาในการทำงานได้ไปในทิศทางเดียวกัน

การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางที่ต้องทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนการบรรเลงเครื่องดนตรีแยกชนิดของเครื่องดนตรี ซึ่งบุคลากรที่มีครูมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดแคลนในบางเครื่องดนตรี ซึ่งประเด็นนี้ได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากรจากหน่วยงานราชการ กองดุริยางค์ มทบ.33 ค่ายกาวิละ และคณาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ ส่วนในด้านโน้ตดนตรี ส่วนใหญ่โน้ตที่ได้รับการสนับสนุนมามักจะมีความยากเกินไปสำหรับนักดนตรีส่วนใหญ่ในวง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีสมัครเล่น จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้ผู้เรียบเรียงเสียงประสานที่มีความชำนาญ พร้อมทั้งจะทำเพลงให้ และที่สำคัญคือมีเวลาเพียงพอที่จะเขียนและแก้ไขโน้ตให้มีความเหมาะสมกับความสามารถของสมาชิกในวง ซึ่งบางครั้งเพลงที่เรียบเรียงขึ้นใหม่เขียนให้กับทุกเครื่องดนตรีที่คิดว่าควรมีอยู่ในวง แต่ปรากฏว่าสมาชิกวงบางตำแหน่งขาดหายไป ทำให้เพลงเล่นไม่ครบเสียง จึงไม่สามารถซ้อมเพลงนั้นได้ ต้องนำกลับไปแก้ไขใหม่ ทำให้ต้องเสียเวลาในการทำงานค่อนข้างมาก ในปัจจุบันนี้เมื่อเวลาผ่านไปในระดับหนึ่ง ทำให้กลุ่มครูมีความเข้าใจในการเตรียมการเรื่องของโน้ตเพลง และระดับความยากง่ายของเพลงได้ค่อนข้างดี และเริ่มมีคลังโน้ตเพลงรวมถึงมีเว็บไซต์อีกมากที่สามารถสืบค้นหาได้ง่ายขึ้น

5.5 ปัญหาการขาดแคลนเครื่องดนตรี

ในช่วงแรกของการดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด 2 ประการคือเรื่องเวลาและความขาดแคลนเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ในการเรียนการสอน โดยเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมาจากหลากหลายสถาบัน ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเวลา ทำให้เป็นการยากสำหรับการบริหารจัดการเรียนการสอนประกอบกับในช่วงต้นกิจกรรม มีจำนวนนักเรียนที่สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าที่คาดไว้ จึงส่งผลให้ขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ในการเรียนการสอน โดยทีมครูผู้สอนร่วมกับ

คณะทำงานผู้ประสานงานได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา 2 ประการ คือ พยายามจัดการเรียนการสอนทฤษฎีดนตรีไว้ในวันและเวลาที่ต้องเรียนพร้อมกันซึ่งเป็นวันที่สมาชิกส่วนใหญ่มีเวลาว่าง ส่วนการสอนปฏิบัติเครื่องจัดให้แยกตามเครื่องดนตรีเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น ในส่วนของเครื่องดนตรีที่ขาดแคลน คณะทำงานได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนโดยสลับกันในระดับเรียน บางครั้งต้องใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ในวงขาดเครื่องไวโอลินแต่ยังมีไวโอลินที่สามารถนำมาใช้ได้ จึงแก้ไขด้วยการใช้สายของไวโอลามาใส่ในเครื่องไวโอลินแทนแล้วใช้ทดแทนเป็นการชั่วคราว อีกประการคือ มีการดำเนินการประสานขอยืมและสนับสนุนเครื่องดนตรีเก่าจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ กองดุริยางค์ กองทัพอากาศ กองดุริยางค์ทหารบก โรงเรียนต่างๆ เป็นต้น

5.6 ปัญหาอื่นๆ

ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาของความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ปัญหาจากสุขภาพเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการไม่สามารถมาร่วมซ้อมให้ได้อย่างสม่ำเสมอทั้งสิ้น ปัญหาอันหลากหลายที่ถูกชักชวนอยู่ในใจเหล่านี้ค่อยๆ ถูกบอกเล่าโดยเยาวชนเอง เมื่อเวลาผ่านไปได้ซักระยะ นี้อย่อมแสดงให้เห็นว่าการมารู้จักกันเพื่อร่วมเล่นดนตรี จึงไม่ใช่เพียงแค่เพื่อสร้างความบันเทิงใจ หรือเพื่อการเรียนรู้เท่านั้น หากแต่มีมิตรภาพที่เกิดขึ้นของการใช้เวลาร่วมกันคือ การใส่ใจ การดูแล และการรับฟัง ซึ่งผลที่ตามมาคือความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทั้งต่อกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ปกครอง รวมถึงกลุ่มครูผู้สอนเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวงดนตรีจิตอาสาเชิงใหม่จะประสบปัญหามากมายจากการดำเนินกิจกรรม แต่ด้วยความมุ่งมั่นและความตั้งใจของคณะผู้ทำงานที่หวังจะใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนก็สามารถทำให้กิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบัน

6. ผลกระทบและวงดนตรีจิตอาสาในปัจจุบัน

จากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา ถือเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อยที่พยายามช่วยกันเรียนรู้และปรับแก้กันไป ทั้งในกลุ่มครู กลุ่มนักเรียน รวมถึงกลุ่มผู้ปกครองหลายท่าน ที่อย่างน้อยก็ช่วยสนับสนุนในเรื่องร่างกายและกำลังใจให้งานของครูบรรลุเป้าหมาย ปัญหาหลักใหญ่ที่มีผลมากกับเด็กกลุ่มนี้คือปัญหาเรื่องปากท้องเรื่องครอบครัว หลายคนไม่มีเวลาสำหรับการเรียนมากนัก รวมถึงภาวะทางเศรษฐกิจ และตลาดแรงงานในอนาคต ดังนั้นทีมครูจึงมีแนวคิดที่จะต่อยอดการสอนจากเดิมที่เริ่มต้นสอนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้เด็กห่างไกลยาเสพติด ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกันในชุมชน ทั้งกับเพื่อนและครอบครัว ฝึกการมีวินัย คุณธรรมจริยธรรมผ่านการเรียนดนตรีในวัดอุประสงค์แรก ไปสู่ก้าวใหม่ในอนาคต ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปเป็นทักษะวิชาชีพทางดนตรีและศิลปะอย่างเข้มข้น เน้นผลิตบุคลากรคุณภาพที่มีความรู้จริง โดยยังคงมุ่งหวังในการพัฒนาองค์ความรู้แก่เยาวชนผู้ขาดโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อทักษะทางอาชีพที่มั่นคง ทั้งนี้โดยมีความเชื่อที่ว่าเมื่อเด็กมีความรู้จริงในสิ่งที่ชอบ สิ่งที่น่าสนใจ และเมื่อได้เรียนรู้ทักษะจากบุคลากรที่เป็นมืออาชีพ เรียนรู้อย่างมีความสุข เค้าจะสามารถเป็นบุคคลคุณภาพของสังคมในอนาคตได้

ข่าวดีที่นำมาซึ่งความปลาบปลื้มปิติแก่วงดนตรีจิตอาสาพระราชทานเป็นอย่างยิ่งคือการได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในการ

พระราชทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารเรียนเป็นการถาวร เพื่อเตรียมใช้เป็นอาคารรองรับการเรียนการสอนแบบบูรณาการรูปแบบใหม่ จากการต่อยอดโครงการเดิมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

บทสรุป

วงดนตรีจิตอาสาพระราชทานในวันนี้ยังคงมีกิจกรรมการแสดงดนตรี รวมถึงภารกิจการสอนดนตรีสู่ชุมชนที่ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง นำอัศจรรย์ใจที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมาชิกทุกคนที่มาร่วมกันเรียนดนตรี ซ้อมดนตรี และเล่นดนตรี สอนดนตรี ไม่มีผู้ใดได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทน ทุกคนมาด้วยใจที่มุ่งมั่นและความตั้งใจ การเป็นจิตอาสาครั้งนี้รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือจากหลายๆ ฝ่ายที่ทำให้กับ “วงดนตรีจิตอาสาเชียงใหม่” จากวงดนตรีที่เคยขาดแคลนเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการสอนและการซ้อม ในวันนี้ได้มีบุคคลและหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะจากการบริจาคหรือเป็นเพียงการให้ยืมมาใช้ ทำให้วงจิตอาสาที่มีความพร้อมมากขึ้น การสนับสนุนยังมาในรูปแบบของการมีส่วนช่วยการจัดการในทุกรูปแบบที่วงยังขาดแคลน เช่น การเขียนสกอ์เพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิกผู้เล่นในวง การประสานงานในรายละเอียดต่างๆ การจัดหาของว่างเล็กๆ น้อยๆ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจโดยไม่มีข้อแลกเปลี่ยนใดๆ ความเป็นจิตอาสายังมีอยู่ในผู้เล่นที่มากด้วยประสบการณ์ที่เข้ามาช่วยเล่นสนับสนุนเพื่อเติมเต็มในด้านทักษะของวง บ้างก็เป็นนักดนตรีอาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักศึกษาดนตรี นักเรียน แม้กระทั่งผู้ปกครอง แม่บ้าน รวมถึงบุคลากรจากหลายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม ทุกคนต่างมาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ อย่างสิ้นเชิง จึงไม่แปลกที่วงดนตรีอาสาเชียงใหม่จะได้ชื่อใหม่ออย่างเป็นทางการว่า วงดนตรีจิตอาสาพระราชทาน เชียงใหม่ “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นมาได้นั้นไม่ใช่เพียงแค่การอาสาเท่านั้นแต่เป็นการอาสาที่มาจากจิตสำนึกของทุกคนทั้งผู้ให้และผู้รับที่พร้อมจะแบ่งปัน ช่วยเหลือ พัฒนาชุมชนและสังคมเมืองเชียงใหม่ให้มีความเข้มแข็ง นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

ภาพกิจกรรม

ภาพที่ 6 วงเด็กร่วมแสดงดนตรีในงานวันเด็กของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด

ภาพที่ 7 กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- คณะทำงาน. (2561). รายงานผลงานกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานจังหวัดเชียงใหม่. โครงการวงดนตรี จิตอาสาเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิริณา จิตต์จรัส, บุญสืบ บุญเกิด. (2561). การพัฒนามนุษย์ด้วยดนตรี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561) หน้า 65-74
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- หน่วยราชการในพระองค์. (ม.ป.ป.). จิตอาสา “เราทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์” สืบค้นวันที่ 20 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.royaloffice.th>
- Ogawa, M. (2010). *Japan: Music as a tool for moral education?*. The origin and foundations of Music Education. (205-219). Continuum International Publishing Group, London, UK.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.). การพัฒนาศักยภาพคนไทย: หนทางสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้. สืบค้นวันที่ 15 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.nesdb.go.th/images/content/book66-45.pdf>